

Heksenproces

Kosten heksenproces in november 1600

Vindplaats: RHCL, toegang 01.002 Gelderse rekenkamer te Roermond, inv.nr. 633. Rekening van het scholtambt van Weert, Nederweert en Wessem, afgelegd door Godert Cael, lopende van 22.02.1599 - 22.02.1602, f. 58-66.

Transcriptie: Cor Tubée

Annotatie: Emile Haanen

Het proces tegen Trijn Geven van de buitenie van Weert begon bij haar gevangename van 10 november 1600. Het slachtoffer onderging drie foltersessies. Om zelfmoord te voorkomen werd zij bewaakt. Op verzoek en advies van pastoor en schepenen berustte zij in haar lot en toonde zelfs berouw.

Het kwam in die situaties wel voor dat de ongelukkige als een soort gratie eerst gewurgd werd. Daar is hier geen sprake van. Op 27 november werd zij levend verbrand. De beul keerde op 29 november terug naar Maastricht.

Het gehele proces, inclusief drank en spijzen kostte het bedrag van 174 gulden 15 stuiver 1 oord.

Folio 62-66

Noch betaelt aen montkosten van eyn genoempt Trijn Geven, Jan Geven huysfrouwe, van buyten Werdt die is gevangen ende ingetogen den 10 novembris anno 1600 dat zij was befaempt van toverije. Daervan was informatie genomen voer bij den heeren schepenen tot Werdt ende op d'informatie bij den vurs. schepenen ter scherper examinatiën gewezen schaamdeel. diewelcke heft betoeveert mans ende vrouwen, vortz jonge kinderen, oick noch vrouwen swanger sijnde ende die kinderen in haers moeders lichaem doet betoeveert, noch coyen ende hoorenbeesten, verckens, honden betoevert, oick sommige mans ende kinderen wederom moeten ..toveren opter Maessen wonende, noch met haeren buel Lucifer geboleert ende op veele plaetzen so over den Maessen ende over den Rijn ende bij Werdt gedanst ende vele quade feyten van toverije bedreven, diewelcke heft gezeten tot den 27 novembris 1600, maeckende tezaemen 18 daeghen tot 6 stuyvers des daechs, facit

5 gulden 8 stuiver

Noch betaelt aen Mr. Michiel der jong, scherprichter tot Maestricht, die somme van 58 gulden ende 10 stuyvers, so van scherper examinatiën van den vurs. Trijn, tovererse gevangen, tot 3 mael als opten 23en, 24en, 25en novembris anno 1600, facit 6 gulden. Noch van de executie van de vurs. tovererse aen eynen staeck tot polver verbrandt 6 gulden. Noch van 9 daeghen van zijne vacatiën van den 21en novembris tot den 29en desselven maents, des daechs tot drie gulden boven alle zijne verteerde kosten, facit 27 gulden. Noch 12 gulden dat hij Mr. Michiel vurs. is gereeden van Maestricht den 21en novembris op Maeseyck ende so vortz op Werdt, met Jan Lobben ende Thomas Stricker, so men met hem heft geaccordert dat hij is uut Maestricht gereyst sonder starck convoye op zijn peryckel. Noch is hij van Werdt gereyst den 29en novembris op Maestricht met Willem Moesmans ende Gert Moesmans sich selffts vierde, so eynder tot desen wordt gehuert om die wegen met der nacht te wijzen op zijne peryckel zonder starck convoye, hem Mr. Michiel betaelt 7 gulden ende 10 stuyvers. Compt ter sommen bij quitantie van

58 gulden 10 stuiver

Noch betaelt 9 gulden ende 18 stuyvers aen Jan Lobben ende Thomas Strickers die zijn gesonden bij mij opten 19en novembris anno 1600 van Werdt op Maestricht om Mr. Michiel den scherprichter te haelen om justitie te doen oever die vurs. tovererse. Hebben die vurs. Jan Lobben ende Thomas Strickers met Mr. Michiel so in't uitgaen van Werdt op den weg tot Maeseyck ende tot Maestricht des nachtz vertert ende oick op den vurs. Mr. Michiel moeten wachten tot Maestricht, sodat dieselve sijn van Maestricht opten

21en novembris gereyst ende hebben moeten peerden huyren opten wech daer desen vurs. Mr. Michiel met die 2 vurs. persoenen op reden, midtzdyen de viandt op den wech laegen ende hebben dese voerschreven Jan Lobben ende Thomas Strickers uuytgewest vier daeghen. In alles vertert so voer die den vurs. Mr. Michiel haelden, als oick mede voer den vurs. Mr. Michiel, in alles bij quitantie hier de vurs. somme van

9 gulden 18 stuiver

Noch betaelt 9 gulden aen Jan Lobben ende Thomas Strickers tot hun dryen toe die den vurs. Mr. Michiel hebben van Maestricht gebrocht op Werdt opten 21en novembris ende in der nacht geleydt, omwegen gewezen sonder starck convoye, so men gheyne soldaeten cost becomen.

Hun luydens voer hun moyten, arbeyt ende peryckel ende vrese betaelt bij quitantie hier die vurs. somme van

9 gulden

Noch betaelt 37 gulden ende 15 stuyvers aen Hans Ketelers, conchierge op't stadthuys tot Werdt, als die justitie was gedaen opten 27en novembris oever dese voerschreven tovererse anno 1600, verteert so bij scholtiss, borgemeester, schepen, secretaris, 2 biechtvaders van Mynrebroeders, 's heeren momber¹⁷ tot Werdt liggende die convoye deden als d'executie geschieden, met noch , vortz den adjudant ende sergeant van den gealtererden vijff gerichtzboden, vijff veltschutten ende dienaren, so van Werdt ende Nederwerdt, oick mede Mr. Michiel vurs., den wijn moeten geven naer alde usantie ende gebruyck. Daertoe noch als die vurs. tovererse ter scherper examinatie tot 3 mael gestalt. Facit tezamen bij quitantie die vurs. somme van

37 gulden 15 stuiver

Item noch betaelt aen Jan Lobben 17 gulden 19 stuyvers welcke den vurs. Mr. Michiel bij hem Lob hebben verteert, so aen montkosten, bier ende wijn. Ende hebben den vurs. Mr. Michiel moten doen geloeven tot Maestricht alear hij van Maestricht wilde reysen, sijne kosten vrij so opten wech ende tot Werdt solde moeten betaelen, diewelcke is gecomen als van den 21en novembris tot den 29en derselver maent. Bij quitantie die vurs. somme van

17 gulden 19 stuiver

Noch betaelt aen eyn el ende eyn halff liwat om dese vurs. toverse haer schemelheyt ende aensicht te bedecken als zij wordt ter pijnlicker examinatiën gestelt, tot 14 stuyvers. Noch aen nagel tot die schampers¹⁸ onder aen den staeck 6 stuyvers 1 ort. Noch aen lynen soft 19 kenneppen²⁰ corden, in alles aen Cornelis Schenkels betaelt

1 gulden 10 stuiver 1 oord

Noch 3 quarten wijns betaelt als die vurs. toverse wordt ter pijnlicker ende scherper examinatiën gestelt ende oick mede als zij wordt geëxecuteert met den brant, die quart ad 11 stuyvers, facit

1 gulden 13 stuiver

Noch betaelt aen bessemen daer de vurs. toverse mede wordt gegeysselt, midtz oick corden, plancken daertoe dienende, facit tezamen

13 stuiver

Item noch doen haelen tot Swartbroeck op Herman Horens hoff eyn groete, hoge car droeghe mutzart, cost

3 gulden

Noch aen Gort in den Mulenhoff van Tongelroy betalt van droech gecloven holt, eyn car vol ad 1 gulden 19 stuiver

(Opm. Erfgoed Tungelroy: Deze Gort van den Mulenhoff is een bekende in Tungelroy in die tijd, want hij was tevens eigenaar van de Vloedmolen en levert hier dus een kar vol droog gekloven hout om de "heks" op de brandstapel te verbranden)

Noch hebben die van Nederwerdt holt ende mutzart gebrocht, oick tot die vurs. toverse, maer het hun luyden daervan niet betaelt, dus alhier Niet Noch 50 boss stroo om 't vier eerst te doen aenstoecken ad
2 gulden 10 stuiver

Noch betaelt 4 gulden ende 16 stuyvers aen Joris Lobben, Peter Hugelbos ende Jan Bouwens der alde, Gort Moesmans, Jan Nijen, iedereyn 6 stuyvers des nachtz tot 7 nachten toe, diewelcke vurs. personen hebben moeten in de gefenckenisse welcken toe verset alle nachten opdat die vurs. toverse Trijn niet solde despereren oft haer selffs misdoen noch ombrengen, so zij was op eynen goeden voet van berouw hebben van haere boesen, quaeden feyten sij had bedreven van toverije, ende sullix ten versoeck ende met advis van heer pastoer ende schepen tot Werdt, tot welcken eynde zij is goetwillich ter doet gegaen met berou und goet leetwezen gehat tot den lesten toe. Daerom alhier bij quitantie die vurs. somme van
4 gulden 16 stuiver

Noch betaelt 10 gulden ende 12 stuyvers aen Willem Moesmans, Gort Moesmans, die met sich dride zijn gesonden opten 29en novembris 1600 van Werdt op Maestricht om den vurs. Mr. Hans [?] wederom te brengen met der nacht op Maeseyck ende vortz op Maestricht om wegen te wijzen ende te leyden sonder sterck convoye, diewelcken hebben aen den vierden dach uitgeweest, hebbende oick noch twee mans gehuyrt, eyn tot Quaede Mechelen²¹ tot Dilsen, die sij hebben moeten betaelen 38 stuyvers, die hun ende eyn luydens so den viandt op de dorpen laegen, omwegen hebben gewesen. Voer hun luyden moyten, arbeyt ende peryckel betaeltbij quitantie die vurs. somme van
10 gulden 12 stuiver

Noch betaelt 9 gulden ende 15 stuyvers aen den vurs. Willem Moesmans, Gort Moesmans van verteerde costen bij hun luyden, metz oick bij Mr. Michiel, scherprichter vurs., voer hunne vier persoenen als opten wech als tot Maeseyck ende vortz tot Maestricht eynen nacht moeten blijven, als zij luydens den vurs. Mr. Michiel vrij hadden oeverbracht zonder sterck convoye. Ende zijn dese vurs. uitgeweest aen den vierden dach, midtz oick dat zij die 2 vurs. mannen opten wech hadden gehuyrt ende aengenoemen als boeven verhaelt. Bij quitantie die voerschreven somme van
9 gulden 15 stuiver

¹⁷ De mombere of advocaat-generaal van het Hof van Gelte te Roermond. Hij wordt elders in deze rekening Hans van den Huevel genoemd en wel als mombere van 'heure hoecheden' ofwel de aartshertogen. ¹⁸ Schampers vermoedelijk schrammen of inkepeningen in het hout. ¹⁹ Niet bekend, misschien linnenstof of zacht hennep. ²⁰ Kennep- of hennepkoord.

Opm: Of de heks Trijn Geven van Tungalroy afkomstig was is niet duidelijk. Uit de teksten is dit niet te halen. We hebben het artikel geplaatst omdat Geurt van den Mortel (of Gort op den Meulenhoff) het hout levert voor de brandstapel.